

PORSELEN BİBLODA KOLAJ VE ASAMBLAJ

Betül KARAKAYA*

Menekşe Eda ÖZTÜRME**

Özet

Ana tanrıça heykelcikleriyle başlayan seramik sanatında figür kullanımı, endüstri devriminden sonra en renkli ve gösterişli haliyle porselen biblolarda görülür. Döneminin sosyal donelerini/ törelerini/ geleneklerini yansıtan çoğunlukla dekoratif nesnelere olarak yaşam alanlarında yerini alan biblolar kitsch nesnelere olarak kendisinden söz ettirirler. Hayatın içinden yansımalar sunan porselen biblolar aynı zamanda hicvederek düşündürdüğü karmaşık yapıları ile de dikkat çekerler.

Kolaj ve asamblaj teknikleri; plastik sanatların hemen her alanında sanatçının kuraldışı tavrını yansıtırken kullandığı ifade araçlarındandır ve sanatçının avangart olanla kurduğu ilk bağ olarak karşımıza çıkar. Hazır nesne kullanımı ve esere yapılan müdahale ve eklemeler biçim kaygılarından çok içeriğin kuvvetlendirilmesi adına yapılan eylemlerdir. Eserde kullanılan hazır nesne var olduğu biçimini taşısa da anlam dönüşümüne uğrar. Gündelik kullanım eşyasının, fonksiyonel ya da dekoratif bir objeden sanat nesnesine doğru evrildiği görülmektedir.

Çağdaş seramik sanatında porselen biblolar seri üretim nesnesi olmaktan çok daha derin anlamlar taşımaktadırlar. Bu çalışma kapsamında; kolaj, asamblaj ve montaj tekniklerini porselen biblolarla kullanarak çalışan sanatçıların eserleri üzerinden bir değerlendirme yapılacaktır. Amaçlanan bağlamlarından koparılan bu nesnelere izleyicinin eserin temel ögesi olan bibloyu yeniden değerlendirmesini yol açarken eserde kullanılan hazır nesne var olduğu biçimini taşısa da anlam dönüşümüne uğradığı görülmüştür. Sonuç olarak gündelik kullanım eşyasının, fonksiyonel ya da dekoratif bir objeden sanat nesnesine doğru evrildiği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Porselen, Figür, Biblio, Kolaj, Asamblaj

COLLAGE AND ASSEMBLAGE TECHNIQUES USED IN PORCELAIN FIGURINE

Abstract

The use of figures in ceramic art starting with mother goddess figurines is seen in porcelain figurines with the most colourful and garish way after the industrial revolution. As a mostly decorative object that takes their places in the living spaces porcelain figurines; reflects social references/ traditions/ morals are also defined as kitsch objects. Porcelain figurines represent scenes from life at the same time they enforce the audience to think beyond the seen by using satire.

* Dr. Öğr. Üyesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Bodrum Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü, betulkarakaya@mu.edu.tr

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Bodrum Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü, edaozturmen@gmail.com

Collage and assemblage techniques; it is one of the expression methods that the artist uses in plastic arts, reflecting the artist's own exceptional way and emerges as the first link that the artist established with the avant-garde. The use of found objects and the interventions and additions to the art piece are actions to strengthen the content rather than the form concerns. Although the found object used in the collage conserves the shape it is transformed into meaning. It is seen that everyday use goods evolve from a functional or decorative object to an art piece.

In contemporary ceramic art, porcelain figurines have deeper meanings than being an object of mass production. In the scope of this research; the artists who are using porcelain figurines with collage and assemblage techniques will be studied through their works and the transformation porcelain figurine will be examined from a product to an art piece. These objects, decontextualized from their intended contexts, allow the viewer to reevaluate the figurine which is the essential element of an art piece. Even though the ready-made object used in the piece keeps the existence of form meaning undergoes a transformation. It is seen that daily used objects evolve from a functional or decorative object to an art piece.

Keywords: Porcelain, Figure, Figurine, Collage, Assemblage

Giriş

Biblonun pişmiş toprak heykelciklerle başlayan serüveni, seramiğin binyıllar boyunca gerek teknolojik gerekse sosyolojik olarak değişim ve dönüşümüne tanıklık eder. Ana tanrıça heykelcikleriyle başlayan seramik sanatında figür kullanımı, endüstri devriminden sonra en renkli ve gösterişli haliyle porselen biblolarla görülür. Döneminin sosyal donelerini/ törelerini/ geleneklerini yansıtan çoğunlukla dekoratif nesnelere yaşam alanlarında yerini alan biblolar, kitsch nesnelere kendilerinden söz ettirirler. Yoz, sıradan, düzeysiz beğeniye seslenen ürün olarak tanımlanan Kitsch; porselen biblolarla sıklıkla karşılaşılan bir kavramdır. Meta olarak piyasaya sürülen, popüler beğeniye yönelik her şey kolaylıkla kitsch görünümüne bürünebilir (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997, s.1006). 1950'lerden sonra hazır nesnenin sanatta kullanımına paralel olarak tüm albenisiyle sofralarda, evlerde ve pek çok yaşam alanında dekoratif bir nesne olarak yer alan kitsch porselen biblolar; çağdaş seramik sanatının malzemesi haline gelmiştir. Hayatın içinden yansımalar sunan porselen biblolar aynı zamanda hicvederek düşündürdüğü karmaşık yapıları ile de dikkat çekerler. Kolaj, asamblaj ve montaj teknikleri sanatçının kendisini ifade etmesinde önemli rol oynar. Üretilen biblolar, sanatçının dili olmuş, vermek istediği mesajı, aktarmak istediği duyguyu hazır nesnelere kompozite ederek izleyiciyle buluşturmuştur.

Kolaj ve Asamblaj

Kolaj en basit anlamıyla Turani'nin (1998, 37) tanımına göre; bir resmin yüzeyine uygun olarak yapıştırılan çeşitli kâğıt parçaları ya da buna benzer gereçlerle yapılan eser olarak ifade edilir. "Yapıştırma resim" olarak da bilinir (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997, s.1033). Kolaj tekniği, sanatçının malzemeyi biçimlendirme ya da işleme eylemi içerisinde olmadan hâlihazırda var olan nesnelere kullanarak yeni bir kompozisyon oluşturması çabasıdır. Asamblaj çeşitli öğelerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan üç boyutlu sanat yapıtı olarak tanımlanır. Birleştirme sanatı olarak da ifade edilebilir (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997, s.249). Hazır malzemenin sanatın nesnesi haline gelmesi ve kavramsal sanatla birlikte malzemenin kavramın ardında yer alması da kolaj, asamblaj ve montaj tekniklerinin çağdaş sanat sürecinde sıklıkla kullanılmasına imkân sağlamıştır. "Böylelikle, kendileri sanatsal nitelikte olmayan çeşitli malzemeler, yalnızca yeni bir kompozisyon oluşturmak için kullanılmaları sayesinde bir sanat yapıtı meydana getirirler. Bu durumda sanatsal üretim süreci, sadece bir kompozite etme etkinliğine indirgenmiş olur" (Sözen ve Tanyeli, 2003, s.134).

Sanat eserlerinde Asamblaj tekniğine dair ilk çalışmalar Picasso'nun eserlerinde görülmektedir. Picasso, 1912 yılından itibaren gerçekleştirdiği resimlerde baskılı kumaşlar ve kağıtlar yapıştırılmaya başlamış; ayrıca atık malzemeler kullanarak kolaj tekniğini üçüncü boyuta da taşımış, böylece asamblaj tekniğinin ilk örneklerini de vermiştir (Antmen, 2014, s.48). Plastik sanatlar alanlarında, özellikle de Heykel sanatında hazır nesne kullanımının artışı asamblaj tekniğinin kullanımını yaygınlaştırmıştır. Kolaj ve Asamblaj: nesnelere, parçaları ve metinleri amaçlanan bağlarından çekip almayı ve orijinal, içsel işlevlerinden koparmayı hedefler. Aynı zamanda kolaj ve asamblaj zamana ve olaylara gönderme yapar, nesnelere var oldukları halleriyle sanat eserine doğrudan monte eder. Eklenti nesnelere her ne kadar kendi görüntülerini işaret etseler de amaç; izleyiciyi görünenin ötesinde bir noktaya odaklamaktır. Edebiyat eleştirmeni Marjorie Perloff kolajın kavramsal yönünü kısaca şöyle anlatıyor: Kolajdaki her elemanın çift işlevi vardır: Kompozisyona dayalı itme gücü; her ne kadar birden fazla referansın altı çizilse de bütünde dışsal bir gerçekliği ifade eder (Rifelj, 2016, s.18-20). Geleneksel malzemenin ötesinde, kitle kültürüne özgü gündelik, sıradan malzemelerin sanat yapıtının ögesi haline gelmesi büyük bir adım olarak nitelendirilmiş; kolaj, sanat ve yaşam arasındaki keskin sınırların bir ölçüde erimesinde etkili olmuştur (Antmen, 2014, s.48). Kolaj ve Asamblaj gerçekte sanat eseri arasında kurduğu köprüyle olayları sanatçının gözünden anlamayı kolaylaştırırken onun dünyayı algılama biçimini de göstermektedir. Sanatçılar; yaşadıkları zamanın siyasi ve kültürel yapılanmalarına dair ipuçlarına sahip imgeleri esere dâhil ederek eserin salt biçimsel kaygıların ötesinde, kavramsal olarak da var olmasını sağlamışlardır. İzleyiciyi düşünmeye ve sorgulamaya iten eserler tekniğin gücünü göstermektedir.

“Kullanılan malzemeler içinde taklit olanlar kompozisyon nesnelere ve mekânlara ait bilgi verirken dergi kitap sayfası gibi metin içeren seçimleri dolayısıyla sanatçı hakkında bilgi verici özellik taşırlar. Aynı zamanda bu metinler döneme ait yapıta toplumsal belge olma niteliği kazandırır” (Oskay, 2003, s.55).

Aragon'un da dediği gibi kolaj; 'tekniğin reddini içerir'. Kolaj; yüzyıl tarihi boyunca birçok karşı kültür akımının sözcüsü olmuştur; Minimalizm'in antiform anlayışı ve ardından gelişen Kavramsal Sanat'ın da etkisiyle içeriğin ifadesinin biçimin önüne geçmesi ve baskı yöntemlerinin gelişmesi; modernist sanatsal estetikten çok, politik mesajın reklam dilini kullanarak verildiği politik bir sanatın doğuşuna da zemin hazırlamıştır (Güvensoy, 2008, s.16).

Kolaj ve asamblaj teknikleri; sanatçının avangart olanla kurduğu ilk bağ olarak karşımıza çıkar. Eserde kullanılan hazır nesne var olduğu biçimini taşısa da anlam dönüşümüne uğrar. Gündelik kullanım eşyasının, fonksiyonel ya da dekoratif bir objeden sanat nesnesine doğru evrildiği görülmektedir.

Figür ve Porselen Biblio

Figür; resim ve heykelde doğayı ve nesnelere biçim olarak gösteren eser (Turani, 1998, s.42) olarak tanımlanır. İlk çağlardan bugüne insanın doğayı, gerçeği ve gerçekdışı olanı algılamada, duyguları ve en çok da korkularıyla başa çıkmada oluşturduğu heykelticiler; sanat tarihinin önemli belgeleri arasında yer alır. Pek çok sanat eserinin başlıca biçimi arasında insan bedeni; kültürel, siyasi vb. durumların ifade edilmesinde araç olarak kullanılır.

“İnsan figürü; çağlar boyu doğal durumundan başka tanrısal ve bitkisel, fantastikten olağanüstüne kadar nice yakıştırmalar içinde betimlenmiş, ayrıca ileri kültürlerde insanın betimlenmesinin gerektirdiği çeşitli değer ve oran ölçülerine göre değişen bir gelişim yaşamıştır. Bu tür kültürlerde ve özellikle de Batı sanatında insan figürünün betimlenmesi nesnel gerçeğe öykünmekten çok, çeşitli üslupsal eğilimlerin gereklerine göre biçim bulmuştur” (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997, s.589- 590).

Seramik tarihi incelendiğinde; Ana tanrıça heykelcikleriyle başlayan figür kullanımı endüstri devrimi ile birlikte yerini zarafetin ve gösterişin sergilendiği sofralarda ve vitrinlerde porselen biblolarla bırakır. Biblio; porselenden yapılan zarif, küçük heykel olarak tanımlanır (Turani, 1998, s.23). Seramik endüstrisinde sıklıkla rastlanan ve çoğunlukla seri üretim nesnesi olan porselen biblolar; ev içinde dekoratif objeler olarak gündelik hayata katılmışlarsa da zaman içerisinde tarihi değer kazanarak koleksiyon nesnelere dönüşmüşlerdir. Yalnızca sanatçının kendini ifade etmesinde bir araç değildir. Biblolar; kişilerin yaşam alanlarında, özellikle de ev gibi tamamen kendi seçimleriyle oluşturdukları kişisel alanlarında yer almaları itibarıyla da seçimi yapan kişiye dair sayısız bilgiyi de bünyesinde barındırırlar. Livingstone ve Petrie'nin de *In The Comfort of Things* kitabında yaptıkları araştırmada da belirttiği gibi; oda içinde bulunan her nesne kişinin kendisini ifade etmek için seçtiği bir forma denk düşer. Bu nesnelere rastgele bir koleksiyonun parçası değildir, o kişinin ya da ev sahibinin birikimlerini yansıtır (2017, s. 116). Bireyin yaşamı ve tercihleri hakkında çeşitli bilgiler sunan porselen biblolar; ayrıca, döneminin sosyal donelerini/ törelerini/ geleneklerini sıklıkla popüler kişilerin yaşantılarını ve günlük olayları da yansıtmışlardır. Sıradan sahneleri konu alan biblolar hem hiciv hem düşünce taşıyan karmaşık yapıları ile de dikkat çeker.

Porselen Bibloda Kolaj ve Asamblaj

Kolaj ve asamblaj teknikleri; plastik sanatların hemen her alanında sanatçının kuraldışı tavrını yansıtırken kullandığı ifade araçlarındandır. Hazır nesne kullanımı ve esere yapılan müdahale ve eklemeler biçim kaygılarından çok içeriğin kuvvetlendirilmesi adına yapılan eylemlerdir. Eserde kullanılan hazır nesne var olduğu biçimini taşısa da anlam dönüşümüne uğrar. Gündelik kullanım eşyasının, fonksiyonel ya da dekoratif bir objeden sanat nesnesine doğru evrildiği görülmektedir.

Eserlerinde ana malzeme olarak porselen bibloları kullanan sanatçılar, buluntu figürleri var oldukları bağlamlarından kopararak yeni biçim vermenin ötesinde yeni ifadeler de kazandırmaktadırlar. Bu bağlamda kırılan ve yeniden restore edilen biblolar ontolojik anlamlarını kaybetmekte bütünü birer parçası olarak yeniden şekillendirilmektedirler. Çağdaş seramik sanatında porselen biblolar seri üretim nesnesi olmaktan çok daha derin anlamlar taşımaktadır. Penny Byrne, Bouke de Vries ve Barnaby Barford; kolaj, asamblaj ve montaj tekniklerini porselen biblolarla çalışan öncü sanatçılardandır. Benzer şekilde ülkemizde Aygün Dinçer Kırca ve Aslı Aydemir de eserlerinde porselen biblolar kullanılmaktadır. Adı geçen sanatçılar gerek yaşantıları gerekse sanatçı duyarlılıklarıyla gündelik yaşam nesnesi biblolardan yola çıkarak evrensel düzeyde toplumsal kaygılarını eserlerinde aktarmaktadırlar.

Penny Byrne (Avustralya, 1965)

1965 yılında, Melbourne'da doğan Penny Byrne; 1987'de Melbourne RMIT Üniversitesi'nde Lisans Diploması (Güzel Sanatlar Seramikleri) ve ardından 1990 yılında İngiltere Batı Sussex'de West Dean College'da Yüksek Lisans Diplomasını (Seramik ve Cam Koruma ve Restorasyon) almıştır.

Byrne'nin eserleri incelendiğinde hayatından izler taşıdığı açıkça görülmektedir. Avukat bir baba ve Antika dükkanı olan bir anne ile büyüyen sanatçı hem görsel olarak zengin arşive sahip bir çevrede hem de eşitlik ve sosyal adaletin sorgulandığı sayısız sohbetin içinde yetişmiştir. Sanatçı; aldığı konservasyon eğitiminin yaşamını değiştiren bir deneyim olduğunu ifade etmektedir. Byrne, izlemekten zevk aldığı 18. yüzyıl biblolarının genellikle yüksek derecede politik ve cinsel sembolizmle yüklü olduğunu belirtmektedir. Konservatör olarak yaşamına devam ederken 2004 yılında Melbourne Fringe Festivalinde bir sergiye katılmıştır. Bu sergi ile Byrne, topladığı sayısız bibloyu bir restoratör olarak sahip olduğu yetkinlikle işleyerek ilk asamblaj denemesini "Dans Sahnesinde Cinayet" (It's Murder on the Dance Floor) adlı eser ile gerçekleştirmiştir (Fotoğraf 1).

Fotoğraf 1: Dans Sahnesinde Cinayet (*It's Murder on the Dance Floor*) 2010.

Porselen biblo, metal kılıç, epoksi, rötuş medyumunu, toz pigment boya, 24 x 24 x 12cm.

Tamir edilemeyecek kadar kırılmış balerin biblosunu bir eliyle kılıcı sallayıp diğeriyle kanlı bir kafa tutarken yorumlamıştır. Byrne sanatına ilişkin uygulamasını şöyle ifade eder; “*Konservasyon olarak bakıldığında yaptığım kabul edilebilir değildir. Nesnelere kutsaldır; onlara zarar verilmemeli, imha edilmemelidir ya da herhangi bir şekilde değiştirilmemelidir. Bu açıdan bakıldığında bu nesnelere yaptığım korkunçtur*”. Bu kitsch bibloların ilginçliği ve estetiği ile gelişen bir zaafı olduğunu da “*Onları kurtarıp başka bir hayat veriyorum*” sözleriyle ifade etmektedir (Weiss, 2013 s.42). Çeşitli kaynaklardan elde ettiği hem klasik hem de reproduksiyon porselen biblolara; siyasi, sosyal, çevresel ve etik yorum yüklemeleri yapmaktadır. Byrne’in heykelleri zengin detaylara sahiptir; izleyicinin; eserde kullanılan parçalardan hangisinin ekleme hangisinin ise orijinal olduğu sorusuyla karşı karşıya bırakır, izleyicinin yanılmasına neden olur. Detaylar özenle sökülmiş ve yeniden birleştirilmiştir (Ceramics Monthly, 2012, s.60).

Eserlerinde politik göndermeler yapan Byrne, yalnızca kendi coğrafyası ile ilgili değil, tüm dünyadaki savaşlar ve bunların neticesinde yaşanan göçleri konu olarak işlemenin yanı sıra küresel ısınma, balina avcılığı vb. çevresel olayları da eserlerinde yorumlamıştır.

“Sanatçı; 18. yüzyıl biblolarının üreticileri gibi çalışmalarına hiciv ve politik yorum getirirken alaycı bir mizahı birleştirir. Bu ‘Penny Byrne’ etkisi olarak tanımlanır. Belli bir mesafeden, porselen biblolar tanındıktan ve kolaylıkla ayırt edilebilir. Biraz daha yakına gelindiğinde bir şeylerin yolunda gitmediği anlaşılır. Tam olarak yakınlaştığınızda ise sarsıcı etkisiyle karşılaşılır” (Weiss, 2013, s.43).

Sanatçı Byrne; “Mülteci Botuyla Sızmak” (Leaking like a SIEV) adlı çalışmasında; Suriyeli mülteciler ve sığınmacıları konu almaktadır. Eserde bir gemi dolusu insanın kaçak bir mülteci botunda betimlendiği görülmektedir. Sanatçı buluntu porselen bibloları can yeleği ve silah eklemeleri yaparak hassasiyet gösterdiği güncel olaylara dikkat çekmektedir. Mülteci botlarında deniz aşırı ülkelere sığınmak isteyen çocuk, genç ve yaşlıların bir araya geldiği grupların karşılaştıkları şiddet gösterilmektedir. Biblolardaki sevimli ve aynı zamanda kırık görüntü; masum, mülteci çocukların birer yansımasıdır. Can yelekleri olmadan, korumasız ve kalabalık biçimde küçük bir kayıkta gösterilmeleri yaklaşan sonlarını işaret eder gibidir (Fotoğraf 2).

Fotoğraf 2: Mülteci Botuyla Sızmak (*Leaking Like a SIEV*) 2011.

Klasik model ahşap tekne, porselen biblolar, epoksi reçine, epoksi macun, 50 x 90 x 30 cm.

Benzer şekilde dünyada dalga dalga yayılan protestolar ve günümüz olanakları doğrultusunda bu protestolarda sosyal medyanın etkin kullanımı Byrne'nin “iProtest” adlı eserinde 350 biblodan oluşturulan duvar düzenlemesine yansımaktadır (Fotoğraf 3).

Fotoğraf 3: iPROTEST, 2013

350 porselen biblo, metal kanca, epoksi reçine, emaye boya

“Başka Bir Mayın Olmasın, Ağır Yaralı Sallyanne” (Not Another Landmine, Lamented Sallyanne), (Fotoğraf 4) benzer şekilde savaşın yıkıcı etkilerini gözler önüne seren bir başka eserdir. Sanatçı, mayınların masum sivillerin hayatını ne denli kararttığını Victoria Dönemi porselen bibloları ile yansıtmaktadır.

Fotoğraf 4: Başka Bir Mayın Olmasın, Ağır Yaralı Sallyanne 2009
Porselen biblo, epoksi reçine, epoksi macun, 49 x 39 x 20 cm

Byrne, sanatçı duyarlılığını seramik konservatörü olarak kazandığı deneyim ve bilgisiyle eserlerinde yansıtmaktadır. Bir konservatör olarak uyguladığı teknikleri, asambajlarında bir araya getirdiği parçaların kusursuz inşasında gösterir. Sanatçının, bilinen ve çoğunlukla kitsch nesnelere kullanarak ayrıca aşına olunan malzemelerle oluşturduğu eserleri izleyicilere bir şok etkisi yaratmaktadır. Byrne; bilinçli olarak gerçekleştirdiği bu tadilatlar ile izleyiciyi derin sosyo-politik mesajlarıyla sarsmaktadır. Güncel konular üzerine getirdiği yorumlarda; farklı coğrafyalarda yaşanan olayların evrensel ve yaşanan acıların ortak noktalara sahip olduğunu göstermektedir.

Bouke de Vries (İngiltere, 1960)

1960 yılında Hollanda’da doğan Bouke de Vries, Eindhoven Tasarım Akademisi ve Londra’daki Central St. Martins’de sanat öğrenimini tamamlamış, West Dean College’da Seramik Konservasyonu ve Restorasyonu eğitimi almıştır. Bir seramik restoratörü olan Bouke de Vries; bu alanda elde ettiği uzmanlığını yaratıcı fikirlerini ortaya koymada kullanmaktadır. Restorasyon teknikleriyle yalnızca kırılmış çömlekler ve porselenleri birleştirmekle kalmaz, yeniden farklı anlamlar yükleyerek sanat eserine dönüştürür. Figürlerinin çoğu güncel olaylara ve popüler kültüre cevap niteliğindedir. Hasar görmüş-kırılmış seramik parçalardan kompozisyonlar üretir. Bu duruma ‘yıkımın güzelliği’ adını veren de Vries, kırılan parçaları aslına uygun onarmak yerine, oldukları formlardan uzaklaştırıp yeniden tasarlamaktadır. Böylelikle nesnelere yeni hikayeler katmaktadır.

Sanatçı, 2009 yılında, “Hayır Hayır Hayır” (No No No) adlı eserinde Fransız Samson Fabrikasında üretilen ‘Müziğin İlhamı’ adlı bibloyu dönüştürmüştür. Bu bibloyu; uyuşturucu ve alkol kullanımı ile kötü bir üne sahip, şöhretinin zirvesinde olan şarkıcı Amy Winehouse’a ithaf etmiştir. Arkasında

duran kaidenin üzerinde bir şişe viski görülür ve bibloyu kaplayan cam kafesin üzerinde ise ‘Rehab’ şarkısında geçen ‘No No No’ sözleri yazmaktadır (Fotoğraf 5) (Livingstone ve Petrie, 2017, s.134).

Fotoğraf 5: Hayır Hayır Hayır (No, No, No), 2009.
Porselen biblo, cam fanus.

De Vries’in heykelleri, sosyo-kültürel anlatıların altını çizdiği anıtsal yapılar olarak düşünülebilir. “Savaş ve Parçaları” (War & Pieces) adlı eser; 18. yüzyıl Avrupa’ında ziyafet masalarını süsleyen biblolardan esinlenerek oluşturulmuş sekiz metrelik bir enstalasyondur. 18. yüzyıl cam ve porselenlerinin bir araya getirilmesiyle oluşturulan bu eser, çeşitli müze ve galerilerde sergilenmiştir. Her sergilemede, söz konusu eser sergilendiği bölgenin tarihi ve politik olaylarından esinlenilerek yeniden düzenlenmiştir.

Fotoğraf 6: Savaş ve Parçalar (*War and Pieces*), 2019.

Özel günlerde tatlı kurslarında sergilenen bu porselenler de, Vries’in yaratıcılığında yeni hikayeler anlatmakta, politik mesajlar iletmektedir. Düzenlemenin merkezindeki mantar bulutuyla nükleer bir patlamanın sonucunda ortada kalan bir arazi betimlemesi yapılmıştır. Geleneksel silahlarla, bibloların yığınlar üzerinde savaştığı bu eserde, ölüm, yıkım ve acı dikkat çekmektedir. Eser; Waterloo Savaşından ilham alır ancak daha çok insana dair bir sorgulama içermektedir (Ferrin Contemporary, 2019). Eserin bütünü izleyiciye yaşattığı haz, detaylarda savaşa izleyici kalan insanı yıkar ve hislerini sorgular.

Konservatörler; hasarın onarımını yapmanın çok ötesinde öneme sahiptirler: nesnelerin tarihinin sürdürülebilirliğini sağlamaları ya da tarihin izlerinin silinmesine neden olmaları gibi çok önemli rolleri bulunmaktadır. “*Bu sadece etik bir sorun değil, aynı zamanda estetik bir sorundur diye ifade eden (...) de Vries, usta bir konservatör olarak eserlerinde birçok araç ve tekniği kullanmaktadır*” (Stellaccio, 2017, s. 56). Bouke de Vries eserlerinde buluntu nesnelereki kusurları gizlemenin aksine kırıklarına vurgu yapar. Sanatçının sergilediği assemblajlarında kullanılan birleştirme tekniklerinin izlerini görmek mümkündür.

Fotoğraf 7: Otoportre 1 (Self-portrait 1), 2009,
20. yüzyıl Hollandalı Çocuk figürü, karışık teknik, 16x41x49mm.

“Sanatçının en ilginç eserlerinden biri, bir dizi pleksi çubuk üzerine paramparça seramik nesnelere monte ettiği “Self-portrait 1” dir (Fotoğraf 7). Konservatörün sanatının temelini oluşturan pleksi çubuğu, genellikle hasarın orijinal nesnede bıraktığı boşluklardaki birleştirilmemiş parçaları askıya almak için kullanılmaktadır” (Stellaccio, 2017, s. 56).

Bu yöntemle sanatçı, figürlerin varoluşsal önemini geri almadan insan imajının kırılmasını ve boşluğunu çalışmalarında vurgular. De Vries figüratif eserlerinde tanıdık arketiplerden destek alır. Özellikle İsa Mesih ve Mao Zedong gibi karakterler büyük değişime uğrasalar da hala tanıdıklardır. Figürlerin yeniden oluşturulmasında sıklıkla sembolik unsurlara yönelen sanatçı; kalpler, kelebekler vb. biçimleri yeniden oluşturduğu eserlerine monte etmektedir.

Eserlerinde kırıkları bağımsız parçalar halinde kullanmanın yanında de Vries, Japon seramik onarım tekniği olan Kintsugi'den de yararlanmaktadır. Bu onarım tekniğiyle toz altınla karıştırılmış lake ile eserlerin kırıklarını yüceltir. Zarar görmüş nesnenin yalnızca fiziksel olarak onarılmasının ve değer kazanmasının çok ötesinde kavramsal olarak değer kazanmasını sağlamaktadır.

Deformasyon bir başlangıçtır ve yeniden yapılandırılmalar bitmez, bir nesnenin hareketinin bir formdan diğerine aktarılması gibi: kilden nesneye, nesneden yeni nesneye, yeni nesneden belirsizliğe gibi... De Vries, sanatının bu döngüde yalnızca bir aşamayı temsil ettiğini, çalışmalarının sayısız tezahüründe yeniden hayat bulduğunu ifade etmektedir (Stellaccio, 2017, s.56).

Barnaby Barford (İngiltere, 1977)

1977 Londra doğumlu sanatçı, en çok endüstriyel olarak üretilen seramikleri beklenmedik şekillerde kullandığı heykelleriyle tanınır. Lisans eğitimini Plymouth, Exeter Üniversitesinde üç boyutlu tasarım üzerine tamamlayan Barford, Yüksek Lisansını ise Royal College of Art'da Seramik ve Cam bölümünde yapmıştır. 2004'ten beri Londra'daki Merkez Saint Martins'te doçent olarak görev yapmaktadır.

Bouke de Vries, kırık seramikleri kurtarmakta ve kırılmalarının gizlenmediği yeni bir yaşamı onlara sunarken aynı zamanda kutsamaktadır. Ancak Barnaby Barford, hem nesnelere hem de orijinal anlamlarını yeniden şekillendirmek için sağlam porselen bibloları kırmayı tercih etmektedir (Dahn, 2015, s.136). Barnaby; eserlerinde kullanmak üzere sayısız bibloyu atölyesinde muhafaza etmektedir. Tek başlarına sıradan olarak görülebilecek seri üretim biblolar, Barford'un eserlerinde ustalıklarla yeniden bir araya getirilerek dönüşüme uğrar. İzleyicinin belleğinde yer eden anıları yakalayan bu objeler, üzerine eklenen imgelerle birlikte bir yanılsama yaratarak izleyiciyi zamanda yolculuğa çıkarmaktadır. Genellikle kitsch olarak tanımlanan ve çok az kültürel öneme sahip fabrika üretimi ürünler, Barford'un eserlerinde eleştirel bir yaklaşımla yeniden yorumlanmaktadır.

Fotoğraf 8: Tekrarla, Kayıt Almadım (Do it again, I didn't press record) 2009.
Porselen, Emaye Boya, Karışık teknik, 25x100x40 cm

2009 yılında ürettiği “Tekrarla, kayıt almadım” (Do it again, I didn't press record) adlı eserinde sanatçı; sosyal medyaya foto-grafik bir kayıt yüklemek amacıyla kurgulanan şiddet eylemleri üzerinde yoğunlaşır ve güncel konular arasında yer alan çevrimiçi zorbalığı sorgular (Fotoğraf 8). Bu küçük bibloların yıkıcı dönüşümü ilk anda komik ve uyarıcıdır. Onların çocukluk halleri ve melek görünümüyle sevimlilikleriyle bağdaşmayan beklenmedik eylemleri, mesajı doğrudan yerine iletir. Barnaby şöyle ifade eder; “Her şeyi sıfırdan yapacak olsaydım aynı etkiyi yaratmazdı: İnsanların bu nesnelere bakarken kendi önyargularını da taşıdıklarını düşünüyorum. Prensipite bu kadar anlam yüklemesinden sonra kendi öz formlarını kaybediyorlar” (Barford, 2019).

Fotoğraf 9: Büyük Kazanç: Modern Ahlak Öyküsü (The Big Win: A Modern Morality Tale) 2011, Porselen, Emaye Boya, Karışık Teknik

Sanatçının saygısız senaryoları çoğu zaman Hogartian¹ geleneğindedir: Gerçekten de “Büyük Kazanç: Modern Ahlak Öyküsü” (The Big Win: A Modern Morality Tale) adlı eseri, Rake’in Gelişimi (A Rake’s Progress) adlı Hogart’ın eserine gönderme yapar. Ancak Barford’un ellerinde “modern ahlak özneleri” kara bir mizaha dönüşmektedir. Barford, hamile kız arkadaşını terk edip lüks hayat yaşayan genç ve işsiz bir piyango talihlisinin hikayesini anlatan altı sahne hazırlamıştır. Altıncı senaryoda elinde şişesiyle duvarda yer alan kredi ilanına bakarak düşünen, kaderini yaşayan bir adam olarak görülür. Sergi interaktif olarak kurgulanmıştır ve gencin kaderi ziyaretçilere bırakılmıştır. Barford izleyicilerin fikirlerinin en az sergide yer alan eserler kadar önemli olduğuna dikkat çeker. Rake’in sözde mutlu yaşamı hüsrarla sonuçlanır: son sahnede uzun limuzin bile bir cenaze arabası gibi görülmektedir.

Fotoğraf 10: Aşk Senin Komşundur (Love Thy Neighbour)

Barford eserlerinde ince zekâsı ve mizahı kullanma biçimiyle toplumun masumiyet ve ahlaksızlık arasındaki anksiyetesini hikâyeci bir anlatımla işler. Eserlerinde ana tema; cinsellik ve cinselliğin nasıl yaşandığı üzerinden toplum yapısının sorgulanmasıdır. Sanatçı özellikle ilk bakışta masum ve zarif görünen, erotik mesajlar içeren Rokoko biblolarını asamblajlarında tercih etmektedir. “Aşk senin komşundur” (Love Thy Neighbour) adlı eserinde; bu dönem biblolardan yararlanmışır (Fotoğraf 10). Gölette erotik bir sahneyi izleyen masum gibi görünen gizli röntgencileri konu almaktadır. Pornografiyi araç olarak kullanan Barford; eserlerinde topluma ayna tutmaktadır.

Bu çalışmada ele alınan sanatçıların çoğunluğunun konservatör/restoratör olmaları belki de tesadüf değildir. Porselen biblolar; malzemenin doğasını tanıyan ve tekniğe oldukça hâkim uygulayıcısının ellerinde sübliminal ve doğrudan mesajlarıyla birer sanat eserine dönüşmektedirler.

¹ Hogartian: Politik hicivli illüstrasyonları ile tanınan İngiliz ressam William Hogarth’ın anlatım biçimi.

Aslı Aydemir (Türkiye, 1973)

1973'te İstanbul'da doğan Aslı Aydemir, Saint Michel Fransız Lisesi'nden mezun olduktan sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Fransız Filolojisi eğitimi almış, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Seramik ve Cam Tasarımı Bölümü'nden mezun olmuştur. Ardından Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Endüstriyel Tasarım Bölümü'nde yüksek lisansını tamamlamıştır. 2005-2017 yılları arasında Boğaziçi Üniversitesi'nde ders veren Aydemir çalışmalarını İstanbul'da, kendisine ait Atelier 13 tasarım ve seramik stüdyosunda sürdürmektedir.

Aydemir'in eserlerinde yer alan porselen biblolar bir araç nesne olarak izleyicinin karşısına çıkar. Seramik malzemenin yanında epoksi, beton, bronz vb. sayısız malzemeyi eserlerinde kullanan sanatçı fotoğraf, video gibi araçları kullanarak enstelasyonlar üretir.

Fotoğraf 11: İade-i İtibar 2016. Porselen, beton, epoksi.

Sanatçı, 2016 yılında İstanbul D'Art Sanat Galerisinde açtığı sergisiyle ilgili şu yorumu yapar:

“İade-i itibar sergisi, Çin'de üretilmiş mavi-beyaz porselen heykelciklerin sosyo-kültürel açıdan orta sınıfın evlerini süslemesiyle ilgilidir. Kendilerine o evlerde yaşayanlar tarafından biçilmiş değerler gerçek karşılığını bulması adına onları farklı malzemelerle yeniden işleyerek hem kendim, hem de yaşadığım toplum için nostaljik bir duygu yaratmak istedim” (Aktaran Yeğinsu, 2017).

Çoğunlukla kitsch nesnesi olarak anılan porselen bibloların değerini sorgularken epoksi ile bibloları muhafaza eder (Fotoğraf 11) ve korurken Bronz malzeme (Fotoğraf 12) ile yeniden üreterek değerini yeniden sorgular.

Fotoğraf 12: İade-i İtibar, 2016. Bronz heykel, porselen kaide.

Eserlerinde ana malzeme olarak seramiği kullanan sanatçı, yaşadığı toplumun değerleri üzerinden sorgulamalara sıkça yer verirken din, coğrafya, barış ve kadına dair imgeler ana temayı oluşturur.

Aygün Dinçer Kırca (Türkiye, 1977)

1977’te İstanbul’da doğan seramik kırıklarını bir araya getirerek oluşturduğu eserleri ile tanınan Aygün Dinçer Kırca, 2000 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Seramik ve Cam Tasarımı Bölümü’nden mezun olmuş, 2004 yılında yüksek lisans 2012 yılında ise Sanatta Yeterliğini tamamlamıştır. Halen aynı Üniversitede öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Fotoğraf 13: Zamanın Tanıkları. 2017. Kırık sofra eşyaları ve porselen biblo.

Kullanılan seramiklerin yaşanmışlıklarıyla paralel anlamlar taşıdığını belirten Kırca, “*Kimisi bir yadigar olarak nesilden nesile saklanır kimisi de pahalı bir porselen yemek takımının bir parçasıdır ve kırıldığında hiçbir değeri kalmaz. Ama bir porselenin kırılması onu biricik kılar, sıradanlığından kurtarır. Kırılanlar, sergideki eserler gibi, tekrarlanması imkansız yeni formlar olarak karşımıza çıkar*” (Radikal, 2013) diyerek kırılmanın seri üretim nesnesi olan seramiğin diğerlerinden ayrılmasını sağlayan birinin diğeriyle istense de aynı olamayacak kırılmalarının biçime kattığı özgün değere vurgu yapmaktadır.

Sanatçının Çanakkale’de gerçekleştirdiği üçüncü kişisel sergisi “Zamanın Tanıkları”, kendi geçmişinde izler taşıyan özellikle babaannesinden yadigar kalan porselen biblo parçalarının asamblaj tekniğiyle yeniden bir araya getirilmesiyle kurgulanmıştır. Mekan ve nesnelerin kalıcılığı insanın ise gelip geçiciliğine vurgu yapmaktadır (Kırca, 2017).

Sonuç

Güncel sanat pratikleri sayısız alanın iş birliğinde gerçekleşmektedir. Gerek malzeme gerekse teknik boyutta var olan katı kuralların aşılması sanatı ve sanatçıyı daha geniş çerçevede yaratıcılığa itmektedir. Bu durum özellikle insan bedeni çerçevesinde yapılan çalışmalarda kendini gösterir. İnsan bedeni yanında farklı nesnelerin kompoze edildiği eserler, biçimsel anlatımı gizil anlamlarıyla ve içerdiği mesaj ile birlikte kavramsal boyuta taşır. Sıklıkla sosyo-politik yorum içeren eserler ortaya çıktığı görülmektedir. Çağdaş seramik sanatında porselen biblolar seri üretim nesnesi olmaktan çok daha derin anlamlar taşımaktadır.

Bu çalışmada üç boyutlu kolaj tekniği olarak adlandırılan asamblaj tekniğinin seramik sanatında kullanımı ve araştırma kapsamında porselen biblolar üzerine asamblaj tekniğini uygulayan sanatçılar ve eserleri incelenmiştir. Bu eserler üzerinden porselen biblonun endüstri ürününden sanat nesnesine dönüşümü değerlendirilmiştir. Geçmişe dair referanslar taşıyan objelerin kendi dönemlerinde sıkışıp kalmadığı aksine bugün ile kurulan etkileşimde önemli rol oynadıkları görülmüştür.

Çoğunlukla kitsch nesnelere olarak da değerlendirilen bibloların sanat eserine dönüşüm sürecine tanıklık etme noktasında önemli rol üstlendiği görülmüştür. Bu çalışmada ele alınan sanatçıların

çoğunluğunun konservatör/restoratör olmaları belki de tesadüf değildir. Porselen biblolar; malzemenin doğasını tanıyan ve tekniğe oldukça hâkim uygulayıcısının ellerinde sübliminal ve doğrudan mesajlarıyla birer sanat eserine dönüşmektedirler.

Amaçlanan bağlamlarından koparılan bu nesnelere izleyicinin eserin temel ögesi olan bibloyu yeniden değerlendirmesini yol açarken eserde kullanılan hazır nesne var olduğu biçimini taşısa da anlam dönüşümüne uğradığı görülmüştür. Sonuç olarak gündelik kullanım eşyasının, fonksiyonel ya da dekoratif bir objeden sanat nesnesine doğru evrildiği görülmektedir.

Kaynakça

Antmen, A. (2014). 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar. İstanbul: Sel Yayınları.

Dahn, J. (2015). New Directions in Ceramics: From Spectacle to Trace. New York: Bloomsbury Academic.

Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi. (1997). İstanbul: Yem Yayınları.

Güvensoy, D. (2008). Türk Resminde Bir İfade Aracı Olarak Kolaj. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Livingstone, A. ve Petrie, K. (2017). New Directions in Ceramics. New York: Bloomsbury Academic.

Oskay, A. (2003, Mart). Kübist Kolajlar. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi.

Rifelj, C. (2016). Mediums and Messages: Collage and Narrative in Los Angeles in the 1960s and 1970s, Yayımlanmamış Doktora Tezi, New York Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü. New York

Sözen, M. ve Tanyeli, U. (2003). Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Remzi Kitapevi

Stellaccio, A. (2017, Temmuz, Ağustos). A Mirage of Before: Ceramic Monthly

Turani, A. (1998). Sanat Terimleri Sözlüğü. (7.Basım). İstanbul: Remzi Kitapevi

Weiss, K. (2013). Art Lies in Ambush, Ceramics: Art and Perception

İnternet Kaynakları

Ferrin Contemporary. Bokue De Vries: War and Pieces. September 24 - April 5, 2020. 01.05.2019. <https://ferrincontemporary.com/portfolio/war-and-pieces/>

Barnaby Barford. 01.05.2019. <http://www.barnabybarford.co.uk/>

Röportaj: İpek Yeğinsu. Aslı Aydemir ile Seramik ve Toplumsal Olgulara Eleştirel bir Bakış. 28 Mart 2017. 08.12.2019. <https://artlog.art50.net/tr/sanaticilarla-sahne-arkasi/asli-aydemir-ile-seramik-ve-toplumsal-olgulara-elistirel-bir-bakis/>

(2013, 2 Aralık). Kırılan Seramiğe Dikkatli Bakınız. <http://www.radikal.com.tr/kultur/kirilan-seramige-dikkatli-bakiniz-1164105/>

Radikal. (Erişim Tarihi: 03.12.2019).

Diñcer Kırca, A. (2017, 24 Ocak). Zamanın Sessiz Tanıkları Yoğun İlgi Gördü (Video). Erişim Adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=Z5g4NX7WkDU>

Görsel Kaynakça

Fotoğraf 1: <https://katrinaleske.wordpress.com/2014/07/05/penny-byrne-and-a-new-view-on-porcelain/> (Erişim Tarihi: 03.02.2019).

Fotoğraf 2: <https://pennybyrneartist.com/works/17> (Erişim Tarihi: 03.02.2019).

Fotoğraf 3: <https://pennybyrneartist.com/works/39> (Erişim Tarihi: 03.02.2019).

Fotoğraf 4: <http://sheppartonartmuseum.com.au/paradise-again-gallery-item!/312/item/31> (Erişim Tarihi: 03.02.2019).

Fotoğraf 5: <http://www.dazeddigital.com/artsandculture/gallery/3946/3/mumurart-at-selfridges> (Erişim Tarihi: 05.03.2019).

Fotoğraf 6: <https://ferrincontemporary.com/portfolio/war-and-pieces/#jp-carousel-12702> (Erişim Tarihi: 04.04.2019).

Fotoğraf 7: https://boukedevries.com/2009-2/nggallery/image/1_2009_18 (Erişim Tarihi: 04.04.2019).

Fotoğraf 8: <http://www.barnabybarford.co.uk/works/good-bad-belle-2009> (Erişim Tarihi: 21.03.2019).

Fotoğraf 9: <http://www.barnabybarford.co.uk/works/big-win-installation-2011> (Erişim Tarihi: 21.03.2019).

Fotoğraf 10: <http://new.rushi.net/Home/Works/mobilework/id/136208.html> (Erişim Tarihi: 30.03.2019).

Fotoğraf 11: <http://www.asliaydemir.com/iadeiitibar.html> (Erişim Tarihi: 30.11.2019).

Fotoğraf 12: <http://www.asliaydemir.com/iadeiitibar.html> (Erişim Tarihi: 30.11.2019).

Fotoğraf 13: <https://www.aydinlik.com.tr/kultur-sanat/2017-subat/zamanin-sanata-yansiyantaniklari> (Erişim Tarihi: 03.12.2019).